

Václav
MAGID

Estetická revoluce podle Friedricha Schlegela

Václav Magid sice podává velmi důkladnou rekonstrukci Schlegelovy estetické teorie v jejím vztahu k filosofii, avšak především jako rámec nesmírně zajímavé úvahy o problému „autonomie“ umění, to jest o vztahu umění a filosofie, což je jedno z klíčových témat jak německého idealismu, tak německé romantiky (autor po přesné argumentaci oprávněně obojí od sebe odděluje). Východisko je nasnadě: Kant a estetika jako most mezi rozumem a přírodou. Rovněž tak širší, aktuálnější kontext: umělecké avantgardy a jejich snaha vrátit umění do společnosti, tedy – ač nikoli absolutně – heteronomie umění. V rámci idealistické filosofie jde o konflikt mezi realitou a ideálem či absolutnem (Schellingův Systém), v umění se sice nějak vyjevuje hlubší základ jednoty, avšak tak, že jde o „věděni ne-pojmové“. Odtud důraz na vzájemnou interakci – a pro romantiky například význam fragmentárnosti, protože jde o uskutečňování nekonečné ideje její nekonečnou reflexí.

Práce má několik předností, tou hlavní je zaměření na filosofický „podklad“ estetických teorií (hledání absolutního základu jednoty svobody a přírody), k těm dalším patří velmi detailní rozbor geneze, a to jak „moderního umění“ ve spojitosti s pojmem autonomie, tak problematizace tohoto pojmu v první polovině 20. století. To hlavní, oč v práci jde, Václav Magid dovozuje po pečlivé přípravě a důkladných rozborech primárních a sekundárních textů: Schlegelovo pojetí je specifické, jakkoli navazuje na své současníky, rýsuje se již (byť s částečně převrácenými znaménky již ve studii O řecké poezii. Touto specifičností je „temporalizace“ pojmu autonomie v pojetí „progresivní univerzální poezie“, která označuje návrat k původní autonomii na vyšší rovině (návrat přirozeného v „nepřirozeném“ médiu reflexe. Není možné ideál uskutečnit, uchopit základ jednoty, tedy nekonečné zdokonalování prostředkem vzájemného střetávání autonomie a heteronomie, při němž poezie reflektuje podmínky vlastní možnosti.

Václav Magid v tomto ohledu vychází z Manfreda Franka, avšak jen proto, že chce hlouběji proniknout do Schlegelovy estetické koncepce spjaté s pojmy „univerální“, „reflexe“, „ironie“ a dalšími. Proti J. M. Bernsteinovi ukazuje, že v této oscilaci nejde o „selhání“ autonomie, nýbrž o její uskutečňování, tedy poezie není podřízena filosofie, obojí je na stejné rovině, obojí se „potencuje“ v tomto pohybu.

Pozoruhodným závěrem práce je sblížení Schegelova pojetí vývoje s Adornovou „estetikou non-identity“ – a je to závěr originální a inspirující (je pouze otázka, do jaké míry by i zde bylo třeba přihlídnout k Walteru Benjaminovi): nekonečný regres jako nekonečná progresivita.

Práce je velmi pečlivě napsána i promyšlena; mohla by být publikována i jako samostatná studie (pak by ovšem bylo třeba zkrátit referující pasáže). Pokud jí lze klást nějaké otázky, pak pouze proto, že k nim vybízí. Například: na jednom místě je rovněž řeč o „suverenitě“ umění (str. 59, frgm. 116), pak se ale lze ptát, jaký je vztah mezi suverenitou umění a jeho autonomií (suverenita je na straně estetického vymezení umění jako svézákonného, autonomie uvažuje o umění ve vztahu k jinému než je umění, ať je to filosofie, ať společnost). V Adornově Estetické teorii, kde se užívá obou pojmů, není jejich vztah příliš jasný, nicméně je zřejmé, že jsou oba stejně důležité.

Práce Václava Magida je skutečně vynikající; jakkoli se autor rozumně omezil na určité téma, je velmi hlubokou sondou do souvislostí německé idealistické filosofie a romantiky, ale také naznačuje, jak by bylo možné uvažovat o zcela současném umění.

Práci navrhuji hodnotit jako výbornou.

Miroslav Petříček 5. IX. 2012

